

**VAGGERYDS
KOMMUN**

Riktlinjer Handläggning av ekonomiskt bistånd

Antagen av kommunstyrelsen: 2020-XX-XX
Ansvarig förvaltning: Kommunledningskontoret
Ansvarig tjänsteman: Chef Arbetsmarknadsenheten

Innehåll

Inledning	1
Ekonomiskt bistånd - Definitioner och lagrum	2
Två uppdrag – självförsörjning och försörjning	2
Rätt till bistånd enligt 4 kap 1 § Socialtjänstlagen	3
Praktik och kompetenshöjande verksamhet enligt 4 kap 4 § SoL	3
Återkrav enligt 9 kap SoL	4
Viktiga utgångspunkter vid biståndsbedömning	4
Skälig levnadsnivå	4
Individuell behovsbedömning	5
Behov som tillgodoses genom försörjningsstöd	5
Riksnormen	5
Några utgångspunkter vid bedömningen	7
Medlemmar i hushållet	7
Fem viktiga perspektiv	7
Barnrättsperspektivet	7
Jämställdhetsperspektiv	9
Personer som utsätts för våld eller andra övergrepp	9
Rutiner	10
Avgift för barnomsorg och hemtjänst	10
Bankkort	10
Barns tillgångar	10
Bil	10
Boende	11
Bredband/internetuppkoppling	11
Cykel och cykelhjälm	11
Hemutrustning	11
Hyresgästföreningsavgift	12
Makas försörjningsskyldighet vid skilda boenden	13
Reskassa	13
Sjukhusvård, avgift	13
Spädbarnsutrustning	13
Tandvård	14
Tidigare normöverskott	14
Uteätartillägg för dem som inte kan laga egen mat	15
Återkrav	15
Bilaga 1. Hyresnivåer 2020	16

Inledning

Ekonomiskt bistånd, även kallat socialbidrag, är välfärdssystemens yttersta skyddsnät. Det ska vara ett komplement till samhällets generella system och ge hjälp när de generella systemen är otillräckliga eller när ersättning inte kan beviljas. Biståndets uppgift är att träda in tillfälligtvis vid korta perioder av försörjningsproblem (proposition 1996/97:124: Ändring i socialtjänstlagen, s. 80–81).

Befolkningens behov av ekonomiskt bistånd beror både på strukturella och individuella faktorer, ofta i samverkan. Strukturella faktorer är bland annat arbetslöshet och villkoren för arbetslöshetsersättning, socialförsäkringarnas konstruktion samt demografiska förhållanden som åldersfördelning, barnafödande och invandring. De svenska välfärdssystemen bygger i stor utsträckning på att ersättningarna ska kompensera ett inkomstbortfall vid till exempel arbetslöshet, sjukdom eller ålderdom. Möjligheten att få ersättning har alltså att göra med nuvarande och tidigare prestationer på arbetsmarknaden. Denna starka koppling mellan förvärvsinkomster och ersättningsnivåer innebär att grupper som inte etablerat sig på arbetsmarknaden eller endast delvis etablerat sig, har ett betydligt sämre skydd än andra, bland annat vid arbetslöshet och sjukdom. Behov av ekonomiskt bistånd beror till stor del på arbetslöshet, oftast på grund av att man saknar arbetslöshetsersättning. Individuella faktorer är bland annat ålder, familjesituation, låg utbildning, etnisk bakgrund, vistelsetid i Sverige, fysisk och psykisk ohälsa.

Arbetet med ekonomiskt bistånd ska dessutom på demokratins och solidaritetens grund främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Arbetet ska inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och gruppers egna resurser, under hänsynstagande till människors ansvar för sin och andras sociala situation. Samt bygga på respekt för människors rätt till självbestämmande och integritet.

Kommunen har frihet att bestämma om nämndorganisationen inom socialtjänsten. Att det på samtliga ställen i socialtjänstlagen (SoL) talas om socialnämnd hindrar därför inte att kommunen låter socialtjänsten hanteras av annan kommunal nämnd. I riktlinjerna benämns organisationen för socialtjänsten kommunstyrelsen (nämndsorganisationen) och arbetsmarknadsenheten (förvaltningsorganisationen). På de ställen i riktlinjerna där verksamheten beskrivs och inte organisationen anges socialtjänsten och inte arbetsmarknadsenheten.

Riktlinjen avser att ge vägledning vid bedömning av biståndsbehovet i det enskilda ärendet. Riktlinjen får inte uppfattas som en absolut gräns för att få bistånd eller inte. Den enskildes situation kan motivera såväl lägre som högre belopp än vad riktlinjen anger. Det inte är möjligt att beskriva alla olika behov och situationer som kan tänkas uppstå i denna riktlinje. Riktlinjen beskriver vanligt förekommande behov och situationer. Undantag kan alltid göras i akuta situationer eller för situationer när någon riskerar att hamna i nöd.

All handläggning och beslutsfattande ska grundas i lagstöd och utredningar ska göras på evidens och beprövad erfarenhet. För att processen ska uppfylla lagens krav finns ett stort dokumentstöd och webbaserade rättsdatabaser som stöd för handläggare inom ekonomiskt bistånd. Utifrån att SoL är en s.k. ramlag behöver förtydligande dokument upprättas. Socialstyrelsen har upprättat både allmänna råd och en handbok för ekonomiskt bistånd. Dessa ska användas som stöd för bedömningen av ekonomiskt bistånd.

Vaggeryds kommun utgår från Socialstyrelsens handbok för socialtjänsten gällande ekonomiskt bistånd. Handboken utgår i sin tur ifrån lagkrav, prejudicerande domar och JO-beslut samt det kommunala ansvaret. Utifrån dessa delar beskriver handboken hur bedömning av ekonomiskt bistånd kan ske i vissa fall. Handboken syftar till att vara vägledande och ett stöd för handläggare i det dagliga arbetet med biståndsbedömning av ekonomiskt bistånd. Genom att använda det stöd som Socialstyrelsen tillhandahåller kan riktlinjen för ekonomiskt bistånd, antagen av Kommunstyrelsen i Vaggeryds kommun, fokusera på lokala avvikelser och anpassningar till lokala förutsättningar. Texter från handboken som inte hanterar förtydligande och lokala

avvikelse är inte inskrivna i riktlinjen. Detta för att undvika att riktlinjen påverkas vid reviderad upplaga av handbok.

Ekonomiskt bistånd - Definitioner och lagrum

Ekonomiskt bistånd är en individuellt behovsprövad insats som beslutas med stöd av socialtjänstlagen. Biståndet kan gälla ekonomiskt bistånd i form av försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd som inte gäller försörjning. Det sistnämnda räknas till det som benämns livsföring i övrigt. Försörjningsstödet är en del av det ekonomiska biståndet och avser de vanligaste och regelbundet återkommande levnadskostnaderna. När det gäller normen beslutar regeringen varje år om en skälig nivå genom riksnormen.

”Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt.” (4 kap 1§ SoL)

Försörjningsstödet är uppdelat i två delar, dels en lagstadgad riksnorm för täckande av vissa specificerade kostnader, dels vissa andra preciserade kostnadsposter där den enskilde vid behov har rätt till den faktiska kostnaden, förutsatt att den är skälig. Biståndet skall tillförsäkra den sökande en skälig levnadsnivå, och det skall utformas så att det stärker hans/hennes resurser att leva ett självständigt liv.

Det ekonomiska biståndet utgår efter en individuell behovsprövning. Det är ett komplement till den egna inkomsten samt eventuella andra ekonomiska förmåner och utgör samhällets sista skyddsnet för personer med försörjningsproblem.

Ekonomiskt bistånd är alltid förknippat med tydliga villkor och krav på den enskilde. Den enskilde har alltid ett förstahandsansvar att efter förmåga försörja sig själv. Det innebär bland annat att den enskilde ska vara aktivt arbetssökande och ska söka de ersättningar som man kan vara berättigad till. Kravställandet regleras i den plan för egen försörjning som upprättas tillsammans med den enskilde. Den som har ekonomiska tillgångar måste först använda sig av dem innan ekonomiskt bistånd kan komma i fråga. Uppfylls inte de individuella kraven riskerar den enskilde att få avslag eller delavslag på sin ansökan.

Två uppdrag – självförsörjning och försörjning

Socialtjänstens bistånd ska, som tidigare nämnts, utformas så att det stärker den enskildes resurser att leva ett självständigt liv. Förarbetena till SoL (prop. 1979/80:1, bl.a. s. 186–187 och prop. 1996/97:124, bl.a. s. 62) betonar att socialtjänstens insatser måste utformas på ett sådant sätt att den enskilde så snart som möjligt kan klara sin egen försörjning. Insatserna ska inte bara syfta till att avhjälpa det aktuella behovet utan även underlätta för den enskilde att i framtiden själv klara sin försörjning och sin livsföring i övrigt. Socialtjänstens skyldighet att arbeta på detta sätt framgår också av 1 kap. 1 § och 4 kap 1§ SoL.

Lagstiftaren har med andra ord gett socialtjänsten två uppdrag. Huvuduppgiften eller målet är att hjälpa den enskilde så att han eller hon kan klara sig utan ekonomiskt bistånd – hjälp till självförsörjning. I väntan på att detta blir möjligt har den enskilde rätt till ekonomiskt bistånd – hjälp med försörjningen – under vissa förutsättningar och efter en individuell behovsprövning. Socialtjänsten behöver därmed ha två fokus i kontakterna med den enskilde: dels den ekonomiska situationen, dels vilka insatser som behövs i övrigt. Om den enskildes behov av bistånd är tillfälligt räcker det naturligtvis med att utreda den ekonomiska situationen.

Det är viktigt att socialtjänsten utvecklar metoder som underlättar för den enskilde att göra något åt orsaken till sitt biståndsbehov. Människor som söker sig till socialtjänsten för att de inte klarar sin försörjning har rätt att få sådan hjälp att de på sikt kan klara sig utan ekonomiskt bistånd. Det kan till exempel handla om hjälp att hitta arbete eller hjälp med hushållsekonomisk rådgivning.

Det är också viktigt att framhålla att självförsörjning inte alltid är detsamma som försörjning genom arbete. Alla människor kan inte försörja sig genom förvärvsarbete. I sådana situationer måste socialtjänsten tillsammans med den enskilde försöka hitta andra och långsiktiga lösningar på försörjningsproblemen, till exempel via någon

ersättning från socialförsäkringen. Socialtjänstens huvudsakliga uppgift är följaktligen att bidra till att hitta långsiktiga lösningar på människors försörjningsproblem.

Rätt till bistånd enligt 4 kap 1§ Socialtjänstlagen

”Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Den enskilde skall genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet skall utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.” (4 kap. 1 § SoL)

I uttrycket ”inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt” ligger bland annat att den enskilde måste utnyttja alla de möjligheter som normalt står honom eller henne till buds. Den som kan arbeta är skyldig att söka arbete. I skyldigheten att söka arbete inbegrips också en skyldighet att delta i verksamheter som anordnas för arbetslösa, kompetenshöjande verksamhet, liksom att söka andra former av bidrag som finns, såsom bostadsbidrag, studiebidrag eller a-kasseersättning. 4 kap 1§ medger ett tydligt kravställande på deltagande oavsett om aktiviteten eller insatsen arrangeras av arbetsförmedlingen eller en kommunal arbetsmarknadsenhet.

Med begreppet ”livsföring i övrigt” avses alla de olika behov som den enskilde kan ha för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå och som inte omfattas av försörjningsstödet. Det kan vara fråga om bistånd till läkarvård eller tandvård, glasögon, möbler, husgeråd, vinterkläder, vård och behandlingsinsatser för missbrukare, hemtjänst, särskilt boende för äldre och funktionshindrande med mera ”(Prop. 2000/01:80)

”Socialnämnden får ge bistånd utöver vad som följer av 1 § om det finns skäl för det.” (4 kap. 2 § SoL)

”Försörjningsstöd lämnas för skäliga kostnader för

1. livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien samt dagstidning, telefon
 2. boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring samt medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa.”
- (4 kap. 3 § SoL)

Skäliga kostnader enligt första stycket 1 skall i enlighet med vad regeringen närmare föreskriver beräknas enligt en för hela riket gällande norm (riksnorm). Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl, skall nämnden dock beräkna dessa kostnader till en högre nivå. Nämnden får också i ett enskilt fall beräkna kostnaderna till en lägre nivå, om det finns särskilda skäl till detta. (Utdrag ur 4 kap. 3 § 2 SoL)

Praktik och kompetenshöjande verksamhet enligt 4 kap 4 § SoL

Enligt 4 kap 4§ SoL kan socialtjänsten begära att den som får försörjningsstöd under viss tid ska delta i av nämnden anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet om den enskilde inte har kunnat erbjudas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Den praktik eller kompetenshöjande verksamhet som avses i ska syfta till att utveckla den enskildes möjligheter att i framtiden försörja sig själv. Verksamheten ska stärka den enskildes möjligheter att komma in på arbetsmarknaden eller, där så är lämpligt, på en fortsatt utbildning. Hur detta utformas bestäms i den enskildes individuella plan för egen försörjning. Detta ska ske i samråd med Arbetsförmedlingen.

Av 4 kap 5 § SoL framgår att om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som anvisats enligt 4 §, får fortsatt försörjningsstöd vägras eller nedsättas. Detsamma gäller om han eller hon utan godtagbart skäl uteblir från praktiken eller den kompetenshöjande verksamheten. För att undvika att deltagare utnyttjas som reell arbetskraft reglerar 4 Kap 6 § SoL att den som deltar i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet enligt 4 § inte ska ses som arbetstagare.

Dessa paragrafer används alltid för att tydliggöra kravställandet att delta i arbetsförberedande åtgärder men biståndsbeslut och avslagsbeslut kring ekonomiskt bistånd regleras alltid genom beslut enligt 4 kap 1 § SoL.

Återkrav enligt 9 kap SoL

”Om någon genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att lämna uppgifter eller på annat sätt förorsakat att ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § betalats ut obehörigen eller med för högt belopp, får socialnämnden återkräva vad som har betalats ut för mycket.

Om någon i annat fall än som avses i första stycket tagit emot sådant ekonomiskt bistånd obehörigen eller med för högt belopp och skäligen borde ha insett detta, får socialnämnden återkräva vad som har betalats ut för mycket.” (9 kap 1 § SoL)

”Socialnämnden får, i andra fall än som avses i 1 §, återkräva bistånd som den enskilde har erhållit enligt 4 kap. 1 § endast om det har lämnats

1. som förskott på en förmån eller ersättning,
2. till den som är indragen i arbetskonflikt, eller
3. till den som på grund av förhållanden som han eller hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster och tillgångar.

Har ekonomisk hjälp lämnats i annat fall än som avses i 4 kap. 1 § får socialnämnden återkräva hjälpen, om den har getts under villkor om återbetalning.

Ett beslut som avser ekonomisk hjälp som kan komma att återkrävas enligt denna paragraf skall vara skriftligt.

Beslutet skall innehålla uppgifter om den eller de omständigheter som enligt denna paragraf utgör grund för återbetalningsplikten. Beslutet skall delges den enskilde.” (9 kap 2 § SoL)

Viktiga utgångspunkter vid biståndsbedömning

Skälig levnadsnivå

Biståndet ska tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå, enligt 4 kap. 1 § SoL. Varken lagtexten eller lagens förarbeten definierar begreppet skälig levnadsnivå närmare. Vad som avses med skälig levnadsnivå kan inte fastställas en gång för alla, det måste bland annat bedömas med utgångspunkt i den tid och de förhållanden under vilka den hjälpbehövande lever (prop. 1979/80:1 s. 186). Uttalandet görs i ett sammanhang där det ekonomiska biståndet nämns. SoL ramlagskaraktär innebär att kommunerna har stor frihet att utforma verksamheten och biståndet utifrån skiftande lokala förutsättningar och behov.

Skälig levnadsnivå innebär inte bara en nivåbestämning, utan ger också uttryck för vilken form av insats, vård och behandling, andra stödformer eller ekonomiskt bistånd som är aktuell (prop. 2000/01:80, s. 90). Därför måste nämnden väga in olika omständigheter, till exempel hur lämplig den önskade insatsen är, vad den önskade insatsen kostar i jämförelse med andra insatser samt den enskildes önskemål. Regeringen menar dessutom att det inte kan finnas en obegränsad frihet för den enskilde att välja sociala tjänster oberoende av kostnad (prop. 2000/01:80, s. 91).

Vad som är skälig levnadsnivå ska alltså knytas till enskilda personers behov. Vad som är skälig levnadsnivå i ett fall behöver inte vara det i ett annat, eftersom behoven skiftar mellan personer och över tid. Det kan vara till den enskildes fördel att socialtjänsten har en uppfattning om vad som normalt behövs för att tillgodose ett visst behov. Det gäller särskilt biståndsansökningar som är vanligt förekommande.

Individuell behovsbedömning

Rätten till ekonomiskt bistånd bygger inte på inkomstbortfallsprincipen utan på en individuell behovsbedömning. Det skiljer ekonomiskt bistånd från de flesta andra svenska bidragssystem. Ekonomiskt bistånd enligt SoL är den enda delen av de socialpolitiska systemen som är helt relaterad till det enskilda hushållets behov.

Om den enskilde har rätt till bistånd kan det beviljas för skäligena kostnader för de behovsposter som ingår i riksnormen och för ett antal andra behovsposter utanför riksnormen. Ekonomiskt bistånd kan även beviljas för behov som ligger utanför försörjningsstödet och tillhör livsföringen i övrigt. För skäligena kostnader utanför riksnormen och bistånd för livsföringen i övrigt, måste det göras en individuell bedömning av vad som är skäligena för just den sökande.

SoL förutsätter alltså att det i varje enskilt fall görs en individuell bedömning av omfattningen av hjälpbehovet. Bedömningen ska präglas av ett helhetsperspektiv på den enskildes eller hushållets totala situation. Detta hindrar dock inte att socialtjänsten arbetar med schabloniserade ersättningar för olika hushållskostnader, eftersom det ekonomiska stödet bör utformas så att det gynnar rationell metodutveckling och motverkar administrativt överarbete (prop. 1996/97:124, s. 82). Det innebär att behovsposter som till exempel hushållsel och hemförsäkring kan schabloniseras. Men om den enskildes kostnad är högre än schablonen måste socialtjänsten bedöma om den är skäligena.

Behov som tillgodoses genom försörjningsstöd

Av 4 kap. 3 § SoL framgår att försörjningsstöd lämnas för skäligena kostnader för följande:

1. Livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien samt dagstidning, telefon.
2. Boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring samt medlemskap i fack-förening och arbetslöshetskassa.

Skäligena kostnader enligt 1. beräknas enligt en norm för hela riket (riksnormen), som grundas på officiella prisundersökningar av olika hushållstypers baskonsumtion. Om det finns särskilda skäl i ett enskilt fall ska nämnden dock beräkna dessa kostnader till en högre eller lägre nivå. Bistånd enligt 2. beviljas för skäligena kostnader efter en individuell bedömning.

Försörjningsstödet är alltså uppdelat i två delar: en riksnorm och en del som avser rätt till bistånd för skäligena kostnader för ett antal andra regelbundet återkommande behov.

Riksnormen

Bestämmelser om riksnormen finns dels i SoL, dels i 2 kap. socialtjänstförordningen. Varje år fastställer regeringen riksnormen, beloppen för de personliga kostnaderna och de gemensamma hushållskostnaderna genom en ändring i socialtjänstförordningen.

I underlaget för regeringens beslut ingår vissa kostnadsberäkningar av Konsumentverket. Kostnadsberäkningarna återspeglar en skäligena konsumtionsnivå, det vill säga, varken en miniminivå eller lyxnivå. Beloppen ska täcka kostnader för de produkter som behövs i ett hushåll för att man på ett tillfredsställande sätt ska kunna klara vardagens behov. I beräkningarna ingår till exempel inte utgifter för presenter, kalas eller gäster, semester, alkohol, tobak eller spel. Beräkningarna innehåller ett visst sparutrymme för inköp eller ersättning av sällanköpsprodukter, till exempel en cykel till barn eller dyrare klädesplagg. Det innebär alltså att man under en tid ska ha kunnat spara en del av beloppet i riksnormsposten för att kunna köpa sällanköpsprodukter.

Riksnormens belopp är uppdelade på olika hushållstyper och åldersintervall.

I korthet baserar sig beloppen i riksnormen på följande:

- *Livsmedel*: Kostnader för en näringsmässigt fullvärdig och varierad kost enligt Livsmedelsverkets näringsrekommendationer till frukost, lunch, middag och 2–3 mellanmål. Utgångspunkten är att man lagar all mat hemma.
- *Kläder och skor*: Kostnader för vanliga kläder och skor för olika årstider och väder samt för vardag, fritid och något festligare tillfällen. Utgångspunkten är normalt slitage av kläder och skor. Även tillbehör som paraply, armbandsur och väskor.
- *Lek och fritid*: Kostnader för vanliga fritidsaktiviteter både inomhus och utomhus samt viss motion och kultur. Även en viss kostnad för mobiltelefon ingår.
- *Hygien*: Kostnader för den personliga hygien inklusive hårklippning och rakapparat, varor för skötsel av småsår med mera. Preventivmedel ingår inte.
- *Barn- och ungdomsförsäkring*: Kostnader för premie för grupp- eller individuell försäkring som gäller för sjukdom och olycksfall.
- *Förbrukningsvaror*: Kostnader för toalett- och hushållspapper, batterier och glödlampor, och för dagligvaror som behövs för vård och skötsel av bostaden och av kläder och skor, till exempel disk- och tvättmedel.
- *Dagstidning, telefon*: Kostnader för helårsprenumeration av en dagstidning, månads- och samtalsavgifter för telefonsamtal inom Sverige.

De fem första posterna kallas personliga kostnader (livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, hygien, försäkring) och de två sista gemensamma hushållskostnader (förbrukningsvaror, dagstidning, telefon och TV-avgift).

Riksnormen för ett hushåll per månad utgör summan av de personliga kostnaderna för samtliga medlemmar i hushållet och de gemensamma hushållskostnaderna.

Riksnormen anges som totalsummor för personliga kostnader och för gemensamma hushållskostnader i 2 kap. socialtjänstförordningen. Totalsummorna för de personliga kostnaderna är beräknade för barn och ungdomar i olika åldersgrupper och för vuxna ensamstående respektive samboende.

För de gemensamma hushållskostnaderna anges totalsummor som är baserade på hushållets storlek. För hushåll med fler än sju personer beräknas kostnaden för varje tillkommande hushållsmedlem som skillnaden mellan hushåll med sex respektive sju personer. För en person som inte är sambo men som ingår i hushållsgemenskap med en eller flera personer beräknas riksnormen som personliga kostnader för ensamstående plus kvoten av de gemensamma hushållskostnaderna och antalet medlemmar i hushållet.

Socialstyrelsen informerar varje år om beloppen i riksnormen på www.socialstyrelsen.se. Riksnormen ger kommunerna möjlighet att justera normen för förskolebarn med hänsyn till om de får fri lunch utanför hemmet fem dagar per vecka, till exempel inom kommunal barnomsorg. Men det finns inget skäl att tillämpa en lägre norm när barnen är hemma på grund av lov, sjukdom eller liknande och därför äter hemma. Riksnormen för barn och ungdomar i skolåldrarna 7–20 år är däremot inte uppdelad med hänsyn till om de äter lunch i skolan eller inte, utan är beräknad så att den i genomsnitt ska täcka lunch i hemmet under skollov och normal övrig frånvaro.

Riksnormsbeloppet är detsamma varje månad oavsett antal dagar i månaden, om det inte finns särskilda skäl för att räkna med en högre eller lägre norm.

Några utgångspunkter vid bedömningen

Medlemmar i hushållet

Som medlemmar i hushållet bör räknas

- makar,
- registrerade partner enligt lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap,
- sambor enligt sambolagen (2003:376) och
- barn och ungdomar under 21 år som föräldrarna är underhållsskyldiga för.

Kostnaderna för en vuxen person som ingår i en hushållsgemenskap med en eller flera andra personer som inte kan betraktas som sambor, blir lägre än om han eller hon bor ensam. Det inkluderar vuxna barn som bor kvar hemma. Därför beräknas normen i dessa fall som den personliga kostnaden för ensamstående samt dennes andel av hela hushållets gemensamma hushållskostnader.

Barn och ungdomar bör räknas som medlemmar i hushållet, både där de stadigvarande bor och där de vistas under umgängestid. Nämnden bör beräkna kostnaderna efter det antal dagar barnet eller ungdomen vistas hos respektive förälder. Genom att räkna på det här sättet missgynnar man inte barn med skilda föräldrar. Barn har rätt till samma summa oavsett vilken förälder de vistas hos. Ett annat skäl är att umgängesföräldrar inte ska missgynnas i förhållande till andra familjetyper på grund av att barnet endast vistas hos honom eller henne för umgänge en begränsad del av sin tid. De 18–20-åringar som avses är främst ungdomar som fortfarande går i grundskola, gymnasieskola eller annan jämförbar grundutbildning. Enligt föräldrabalken (1949:381) 7 kap. 3 § är föräldrar underhållsskyldiga för dessa ungdomar till dess de fyller 21 år. Föräldrarnas underhållsskyldighet gäller oavsett om den unge bor hemma eller i eget boende och den unge kan betraktas som en del av föräldrarnas hushåll.

Dock framgår det av rättspraxis att eftersom en person som fyllt 20 år har möjligheten att försörja sig genom studiestöd så ska det inte vara en uppgift för socialtjänsten att svara för deras kostnader i samband med studier. Socialbidrag ska således i princip inte beviljas studerande som i övrigt är arbetsföra.

Fem viktiga perspektiv

Följande fem perspektiv ska prägla handläggning, bedömning och beslut angående ekonomiskt bistånd.

- Helhetssyn
- Barnens bästa
- Respekt och jämlikhet
- Tillgänglighet
- Låginkomstnivå

Det skall alltid göras en helhetsbedömning av den sökandes behov och förmåga. När beslut rör barn ska det särskilt beaktas vad hänsynen till barnens bästa kräver. Den enskilde ska alltid bemötas med respekt. När det gäller tillgängligheten menas till exempel att det alltid ska finnas någon tillgänglig på förvaltningen som kan svara på frågor eller göra en akut bedömning samt att väntetiden för besök normalt inte bör vara mer än två veckor. Biståndet ska vara i nivå med vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig.

Barnrättsperspektivet

SoL har från och med 1998 kompletterats med bestämmelser med beaktande av FN:s konvention om barnets rättigheter och från och med 1 januari 2020 är barnkonventionen svensk lag. Konventionen har fyra grundläggande principer:

- Alla barn har lika värde och är lika mycket värda som vuxna
- Barns bästa ska komma i främsta rummet i alla åtgärder som rör dem
- Varje barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling
- Barn har rätt att uttrycka sina åsikter i alla frågor som berör dem utifrån ålder och mognad

När ett ärende om ekonomiskt bistånd berör barn ska socialtjänsten ta hänsyn till barnets situation. Besluten ska motiveras med hänsyn till barnet, men lagen innebär inte att barnets bästa alltid måste vara utslagsgivande.

Bestämmelserna återfinns i 1 kap 2 § och 3 kap 5 § SoL och lyder: När åtgärder rör barn skall det särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Med barn avses varje människa under 18 år (1 kap 2 § SoL).

Socialnämndens insatser för den enskilde skall utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar. När en åtgärd rör ett barn skall barnets inställning så långt det är möjligt klarläggas. Hänsyn skall tas till barnets vilja med beaktande av dess ålder och mognad (3 kap 5 § SoL).

Vid ekonomisk handläggning är det av stor vikt att barnets bästa från första nybesöket alltid tas i beaktande vid prövningar av ekonomiskt bistånd. Detta utan att ta ifrån respekten för människors integritet och föräldrans ansvar. Särskilt fokus i utredningsarbetet bör riktas på barnens situation och förutsättningar i handläggningen av ett mer långvarigt ekonomiskt bistånd. Detta säkerställs i både MIX del ett, två och fyra. ("MIX" eller "Instrument X" är ett standardiserat frågeformulär och en strukturerad process för framförallt nybesök inom ekonomiskt bistånd).

Handläggaren bör då särskilt beakta följande områden:

- Familjens bostadssituation
- Social situation för barn som bor växelvis eller har umgänge med förälder
- Barnens hälsa och utveckling
- Barnomsorg
- Skola/läxläsning
- Eventuella kontakter med annan enhet inom socialtjänsten eller andra myndigheter som rör barnet
- Barnets kännedom om att familjen uppbär ekonomiskt bistånd
- Hur ser föräldern att den ekonomiska situationen påverkar barnen?
- Vad ser föräldern som mest angeläget för barnet, hur uppnås detta?

I socialstyrelsens handbok för ekonomiskt bistånd görs en sammanfattning av hur rätten till ekonomiskt bistånd förhåller sig till barns rättigheter enligt FN:s Barnkonvention. Utgångspunkten för barnets bästa är respekten för barnets fulla människovärde och integritet. När en åtgärd rör ett barn, ska barnet få relevant information. Ett barn ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Om barnet inte framför sina åsikter, ska hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad. (11 kap. 10 § SoL) Barn som fyllt 15 år har enligt samma bestämmelse rätt att själv föra sin talan. Hänsynen till barns bästa, det så kallade barnperspektivet, innebär att barnens situation också ska uppmärksammas när vuxna ansöker om ekonomiskt bistånd. Utredningar om ekonomiskt bistånd har traditionellt ett vuxenperspektiv: det är föräldrarnas situation, ekonomiskt eller i övrigt, som utreds. Men det är viktigt att handläggaren ser på situationen både ur de vuxnas och ur barnens perspektiv, särskilt när familjer har behov av ekonomiskt bistånd under en längre tid. Barns bästa kan uppmärksammas till exempel när handläggare uppmärksammar biståndssökande att sänka boendekostnaden. Om det innebär att ett barn måste flytta från sin invanda miljö, kamrater, daghem eller skola kan det finnas behov av att göra en analys av konsekvenserna för barnet.

Hur stor vikt barnens situation ska få måste bedömas från fall till fall. Situationen behöver inte automatiskt innebära att socialtjänsten måste bevilja eventuellt tillkommande ansökningar. Det viktigaste är att göra barnet synligt i utredningen. I andra fall kan hänsynen till barns bästa innebära att familjen ska få extra ekonomiskt bistånd för något som barnet behöver för sitt liv och sin utveckling. Socialtjänsten ska dokumentera hur barnens intressen beaktats, vilka överväganden som gjorts och hur detta påverkat beslutet (JO:s ämbetsberättelse 2006/07 s. 281). Det gäller oavsett om bedömningen resulterar i att ekonomiskt bistånd beviljas med hänsyn till barns bästa eller inte. Detta ska säkra att socialtjänsten tar hänsyn till barns bästa.

Socialtjänstutredningen (Socialtjänst i utveckling SOU 1999:97 s. 241) framhåller i sitt slutbetänkande vikten av att utreda barns behov i familjer med ett långvarigt bidragsmottagande. Detta synsätt innebär inte en mer generös behovsbedömning för barnfamiljer med långvarigt socialbidragsberoende. Men med en individuell behovsbedömning som grund för rätten till socialbidrag bör man ta särskild hänsyn till vad barnets bästa kräver i sådana situationer där de kan anses mer utsatta än vad som kan anses vara normalt för andra barn. Att ta hänsyn till barns bästa kan också innebära att barnfamiljer får del av särskilda satsningar, om familjen har ett långvarigt behov av ekonomiskt bistånd. Målet med dessa särskilda satsningar är att hjälpa föräldrarna att komma igång med ett arbete och bli självförsörjande. Att ta hänsyn till barns bästa i det sociala arbetet handlar alltså inte bara om pengar utan rymmer en mängd andra aspekter. För en familj som har barn med funktionsnedsättning kan det vara särskilt viktigt att beakta vilka konsekvenser ett beslut får med hänsyn till barns bästa.

Av de allmänna råden framgår bland annat att socialtjänsten i vissa fall bör beräkna kostnaderna enligt riksnormen till en högre nivå. Det gäller barns fritidsaktiviteter och i umgängessituationer. Ett annat exempel är barns behov av utrymme hos umgängesförälder.

Jämställdhetsperspektiv

Möjligheten till egen försörjning är avgörande för individens självbestämmande och möjligheten till makt och inflytande över sitt eget liv. Jämställdhetsperspektivet inom ekonomiskt bistånd innebär bland annat att alla som ansöker om ekonomiskt bistånd blir bemötta och bedömda på lika villkor och att det stöd och de insatser som erbjuds är utformade utifrån kvinnors och mäns behov. Detta säkerställs bland annat genom att använda standardiserade frågor då kvinnor och män bemöts på likvärdigt sätt och att utredningarna blir likvärdiga oavsett kön (Instrument X). I samband med ansökan resoneras kring hur biståndet ska betalas ut och om hushållet vill att försörjningsstödet ska delas upp på något sätt kan det göras. Enskild och individuell planering av vägen till egen försörjning säkerställer att det finns utrymme för individen att uttrycka om det finns exempelvis tecken på hot och/eller begräsningar i hushållet.

Personer som utsätts för våld eller andra övergrepp

Enligt SoL finns ett särskilt ansvar för vuxna som utsätts för våld eller hot om våld samt för barn som har upplevt våld. De våldsutsattas och deras barns behov av skydd och stöd ska alltid prioriteras. Det kan då bli aktuellt om bistånd till skyddat boende, hotellkostnad, eller till resekostnader för tillfälligt boende på annan ort.

Efter att de mest akuta behoven har tillgodosetts kan det även bli aktuellt att godta kostnader till en högre nivå än riksnormen och acceptera fördyrande omständigheter för till exempel:

- Namnbyte
- Säkerhetspaket (byte av lås, titthål, kedja)
- Dubbla hyreskostnader under uppsägningstid
- Fördyrad bostadskostnad
- Kostnad för äktenskapsskillnad
- Hemutrustning
- Kläder
- Kostnad för inledande rådgivning/konsultation hos advokat

En utgångspunkt vid prövningen av ekonomiskt bistånd är normalt annars att alla inkomster och tillgångar räknas som gemensamma för makar, registrerade partner och sambor. Normalt ska den ena parten i ett par inte kunna få bistånd för egen del utan att den andres inkomster eller tillgångar beaktas. Om en person som utsätts för våld eller andra övergrepp ansöker om ekonomiskt bistånd kan man i första hand försöka hjälpa honom eller henne att få ut pengar från den andra parten. Då kan personen som utsätts för våld eller andra övergrepp beviljas bistånd i väntan på att den andra parten bidrar med sin inkomst eller uppfyller de krav som nämnden ställer på honom eller henne. Om den andra parten vägrar att skjuta till pengar måste en bedömning göras i det enskilda fallet. I vissa fall är det lämpligt att betrakta de gemensamma inkomsterna eller tillgångarna som fiktiva, om den biståndssökande inte kan förfoga över dem eller på annat sätt få tillgång till dem.

Rutiner

Avgift för barnomsorg och hemtjänst

Avgift för kommunal barnomsorg godtas. Vid biståndsbehov som ej är tillfälligt skall möjligheten till avgiftsnedläggning alternativt avgiftsbefrielse i första hand undersökas. Det åligger den enskilde att begära jämkning och visa underlag/beslut.

Bankkort

Utbudet av bankkort utan årsavgift är numera ytterst begränsat. Den som uppbär försörjningsstöd har därför utöver norm normalt rätt till ekonomiskt bistånd enligt SoL avseende kostnaden för bankkort för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå.

Barns tillgångar

”Följande inkomster ska inte beaktas vid bedömningen av rätten till bistånd enligt 1 §

1. hemmavarande barns inkomster av eget arbete,
 2. hemmavarande skolungdomars inkomster av eget arbete, om skolungdomarna är under 21 år.
- Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan eller annan jämförlig grundutbildning.

Inkomster som avses i första stycket får dock beaktas vid tillämpning av 1 § till den del de överstiger ett prisbasbelopp per kalenderår enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken.”(4 kap 1a§ SoL)

Enligt Socialstyrelsens riktlinjer för ekonomiskt bistånd bör barn kunna ha ett sparade upp till 15 procent av basbeloppet utan att det vid ansökningstillfället påverkar föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet. Barn är aldrig försörjningsskyldiga gentemot sina föräldrar men tillgångar hos ett barn kan beaktas när det gäller barnets del av försörjningsstödet eller en ansökan om ekonomiskt bistånd som avser barnet. Endast tillgångar som i realiteten kan disponeras bör tas med vid bedömningen.

Det är viktigt att göra en individuell bedömning i det enskilda fallet.

Bil

Bil innehav är inte en generell rättighet även om tillgång till bil underlättar vardagen. Tillgång till bil kan dock i undantagsfall vara nödvändigt för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå enligt socialtjänstlagen. Detta om tillgång till bil bedöms som nödvändigt på grund av exempelvis sjukdom, funktionshinder, sociala skäl eller för resor till och från arbete eller utbildning då allmänna kommunikationsmedel saknas.

En bils värde som bedöms ligga på maximalt ett prisbasbelopp bedöms inte vara en realiserbar tillgång. Klienten ska vid begäran lämna in en värdering från en auktoriserad firma (försörjningsstödet täcker kostnaden för värderingen i de fall detta krävs) Undantag är specialanpassad bil och om anpassningarna kan styrkas med nödvändiga intyg. Om bilens värde är så ringa att en försäljning inte kan antas täcka sökandes behov under mer än någon månad (i praktiken tre månader inklusive ansökningsmånad) ska krav på försäljning inte ställas. Om bilinnehav beviljas utgår ersättning med 18,50kr/mil enligt Riksskatteverkets norm för skattefria milersättning. Ersättningen ska då täcka omkostnader som drivmedel, skatt, försäkring och övriga driftskostnader (t ex reparationer).

Boende

Utgångspunkten vid bedömning av vad som är skäligen boendekostnad är vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Utgångspunkten för fastställande av belopp görs utifrån det kommunala bostadsbolagets priser. Summan uppräknas årsvis utifrån hyreshöjningar som görs inom det kommunala bostadsbolaget. Lägenheter som är valda ligger främst på en sådan hyresnivå att det också finns flera alternativ till en lägre kostnad och de dyraste alternativen är inte medtagna. Hänsyn har dock även fått tas utifrån det faktiska bostadsbeståndet. Skäligt rådrum för lägenhetsbyte tillämpas. Byte av lägenheten för att minska kostnader kan i praktiken vara omöjlig om det inte finns sådan lägenheter lediga i bostadsbeståndet.

I de fall när någon bor inneboende räknas andel på hyra. *Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1998:9) om beräkning av boendekostnad. Se exempel sida 55-58 i handboken för Ekonomiskt bistånd 2013.*

Bredband/internetuppkoppling

Det finns som regel ett klart behov för enskilda att ha tillgång till internet i hemmet för effektivt kunna ta del av samhällsinformation och göra olika ärenden. Detta gäller inte minst i ärenden av mer integritetskänslig natur som inte lämpligen bör utföras på publik internet uppkoppling. Kostnad för månatlig avgift för bredband/internetuppkoppling beviljas med 0,8 % av prisbasbeloppet per hushåll och månad.

(HFD 2017 ref 23 samt 2017-05-11 mål nr 2016-1893)

Cykel och cykelhjälm

Bistånd till cykel utgår normalt inte. Bistånd kan dock beviljas till förskolebarn och uppåt i familjer med långvarigt biståndsbehov. Belopp beviljas med upp till 2,0 % av prisbasbeloppet. I det beloppet ingår även cykelhjälm.

Fritidsaktiviteter

Barn och unga bör ges förutsättningar att delta i organiserade fritidsaktiviteter. Utgångspunkten är dock att fritidsaktiviteter täcks av posten fritid i riksnormen. Posten ska täcka kostnader för sådana aktiviteter som det är rimligt att alla får möjlighet till. Aktiviteterna gäller både inomhus och utomhus, viss motion och kultur. För äldre barn och vuxna ingår kostnader för att t.ex. gå på bio, lyssna på musik, läsa böcker, dansa eller gå på diskotek och besöka simhall. För yngre barn beräknas att cykel och skridskor köps begagnade. I beräkningarna finns inga kostnader för semester eller dyrare fritidsresor.

I 2020 års norm är spannet för posten fritid 0 år till 20 år 255 kr/månad till 850 kr/månad.

Hemutrustning

Den hemutrustning som avses ska kunna tillgodose behov som t.ex. matlagning, umgänge, sömn, förvaring, rengöring och rekreation. Även radio, TV och dator med internetuppkoppling bör ingå i en hemutrustning. Vid bedömning av behovet av dator med internetuppkoppling bör särskild hänsyn tas till behov hos barn och ungdomar som går i skolan. Dator med internetuppkoppling kan vara viktig för det skolarbete som görs hemma men också i sociala sammanhang barn och ungdomar emellan. Innan ekonomiskt bistånd utgår måste först utredas om behovet kan tillgodoses på något annat sätt, exempelvis genom att skolan tillhandahåller dator. Inköp av dator kan beviljas med högst 2 % av prisbasbeloppet.

När en ansökan görs om bistånd till hel eller kompletterande hemutrustning skall en bedömning göras av den sökandes förutsättningar att nu eller inom rimlig tid med egna medel kunna skaffa en del av den, liksom vilka möjligheter den sökande haft att spara till eller planera för boende och hemutrustning. Handläggaren bör också bedöma om behovet är akut och nödvändigt för att sökanden med kort varsel ska kunna flytta in i en anvisad bostad. Hänsyn ska också tas till befintlig hemutrustning inklusive den utrustning som kan medföras vid separation eller flytt från föräldrahemmet. Hembesök skall i princip alltid göras.

Har den sökande möjlighet att inom rimlig tid med egen inkomst eller på annat sätt skaffa nödvändig hemutrustning skall bistånd ej beviljas. Undantag kan vara familjer med minderåriga barn eller personer där sociala och ekonomiska skäl gör att bistånd till en viss utrustning kan vara nödvändig redan i avvaktan på inkomst. När det gäller barnfamiljer ska det alltid beaktas om särskilt behov finns hos barnen.

Utgångspunkten är också att behovet tillgodoses genom inköp av hemutrustning till marknadens lägsta priser.

Om behovet av bistånd är föranlett av en orsak som kan täckas av hemförsäkring ska detta alltid prövas i första hand.

Flyktingar eller utländska medborgare som fått uppehållstillstånd på grund av anknytning till flykting, ska hänvisas att ansöka om hemutrustningslån hos CSN.

Unga människor som flyttar hemifrån ska normalt inte kunna få bistånd av samhället till grundutrustning. Vid prövning av stöd till hemutrustning skall hänsyn tas till befintlig hemutrustning inklusive den utrustning som kan medföras vid flytt från föräldrahemmet samt aktuell och framtida försörjningsmöjlighet. Hembesök skall i princip alltid göras.

Hel grundutrustning avser en mer omfattande grundutrustning som ska användas under lång tid. Beviljas endast till personer som inte inom överskådlig tid kommer att kunna förbättra sina inkomster och själva bekosta en grundutrustning, till exempel personer med mycket svåra psykosociala problem eller äldre med låg eller ingen pension.

Till hemutrustning kan bistånd beviljas med maximalt 20 % av prisbasbeloppet för ensamstående. Vid fler i familjen kan beloppet ökas maximalt 5 % av prisbasbeloppet per person.

Hushållsel

Faktiska och skäliga kostnader godtas. Se konsumentverkets hemsida och energirådgivaren.se för mer vägledning.

Riktmarke lägenhet:

Konsumentverket räknar med att en normal energiförbrukning för en mindre lägenhet är ca 2000 kWh/år. En större bostad använder ca 5000 kWh/år. Schablonvärdena gäller bostäder som inte använder el för uppvärmning, som el-element eller värmepump.

Totalkostnaden för el per kWh är 227 öre/kWh (2,3 kr/kWh) för en liten lägenhet, som en etta eller en mindre tvåa. Kostnaden är nästan 2 kr/kWh i genomsnitt för en större lägenhet. Då inkluderas alla kostnader som medelvärde av elnätsavgifter, energiskatter, medelvärde på elpris och moms.

Den totala elkostnaden per år är med dessa förutsättningar är ca 4 500 kr (375 kr/månad) för en mindre lägenhet och 10 000 kr (ca 830 kr/månad) för en större bostad.

Hyresgästföreningsavgift

Bistånd beviljas generellt till kostnad för medlemskap i hyresgästföreningen vid ansökan om detta, efter sedvanlig prövning av rätten till bistånd. Medlemskapet kan likställas med en försäkring för hushållet.

Kläder

I normalfallet utgår inte extra bistånd till kläder då det ligger inom ramen för normen. Se exempelvis Kammarrättsdom 2018-2378. Förutsedda kostnader ska planeras för. I undantagsfall kan extra bidrag till kläder beviljas när det är uppenbart att individen inte kunnat planera. Vid beviljande utgår extra klädnorm.

Makas försörjningsskyldighet vid skilda boenden

Utgångspunkten är att makar är försörjningsskyldiga för varandra även om dessa har olika adresser och bostadsorter. Detta gäller även om den ena är bosatt i annat land. Sedvanlig utredning och prövning ska göras. Den enskildes börda att prestera utredningsunderlag får dock inte bli orimlig.

Makas och sambos försörjningsskyldighet

Vid bedömningen av om rätt till bistånd föreligger kan enligt praxis ansökan avslås även för andra familjemedlemmar när en av sökandena inte anses ha rätt till bistånd. Detta gäller även om sökandena uppger sig inte ha gemensam ekonomi och sammanboendet endast pågått under en kort tid. (Enligt ett avgörande från Högsta Förvaltningsdomstolen RÅ 1995 ref. 48)

Matdistribution

För klienter som är beviljade matdistribution räknas som utgift hela kostnaden för matdistributionen. Avdrag görs med halva matnormen. Leveransavgiften för distributionen är också en godtagbar kostnad.

Personer som ansökt om äktenskapsskillnad

Utgångspunkt är att personer som är gifta med varandra gör en gemensam ansökan om ekonomiskt bistånd. Bådas inkomster och utgifter och eventuella tillgångar upptas i beräkning och bedömning. Hur lång tid det tar innan ansökan om äktenskapsskillnad går igenom, beror på om det finns barn i hushållet och om ansökan är gjord gemensamt. Finns det barn i hushållet som är under 16 år föreligger alltid en betänketid på 6 månader till dock högst ett år. När 6 månader förlöpt måste tingsrätten meddelas om ansökan ska fullföljas eller inte. Under tiden ansökan om äktenskapsskillnad löper på anses makarna ha ett gemensamt försörjningsansvar. Görs avsteg ska detta tydligt motiveras.

Rekreationsresor för vuxna och barn

En utflykt i närområdet ingår i posten för lek och fritid. Men ekonomiskt bistånd till skäligen kostnader för rekreation kan ges om det finns särskilda skäl. Det kan finnas särskilda behov av rekreation, t.ex. hos barnfamiljer som under lång tid på grund av ekonomiska problem inte har kunnat få någon form av semester och hos vuxna med långvariga medicinska- eller sociala problem. Om det finns barn i hushållet, bör nämnden göra en särskild bedömning av barnets behov.

Ekonomiskt bistånd till rekreation bör räckas till t.ex. en tåg- eller bussresa och logi. När det gäller barn bör biståndet räckas till kostnaden för t.ex. en koloni- eller lägervistelse. Med rekreation menas sådana aktiviteter som normalt hör ihop med semester, till exempel resor och vistelser på annan ort. Det rör sig inte om mer vardagliga aktiviteter som biobesök, läsning, motion etc. För sådana aktiviteter finns det en behovspost i riksnormen.

Se även Kammarrättsdom i Stockholm mål nr 5156-13 samt mål nr 9410-15 för vidare vägledning.

Reskassa

Bistånd till resor utgår med 0,65 % av prisbasbeloppet. Biståndet ska räckas till kontakt med Arbetsförmedlingen, enstaka sjukresor med mera. Behovet behöver inte styrkas för de som står till arbetsmarknadens förfogande eller som reser till Familjecentralen. Om ytterligare behov finns gäller individuell behovsprövning.

Sjukhusvård, avgift

Högsta förvaltningsdomstolen har slagit fast (RÅ 2004 ref 59) att vårdavgiften för sjukhusvård avser att täcka kostnader för kost och logi. Därmed är avgiften en del av försörjningsstödet och omfattas av 4 kap. 1 § SoL. Därför kan det finnas skäl för socialnämnden att beräkna kostnaderna för dessa behov till en högre nivå. Detta betyder att exempelvis matnormen inte sätts ned vid någon typ av sjukhusvistelse.

Spädbarnsutrustning

Ekonomiskt bistånd ska utgå till skäligen kostnader för nödvändig spädbarnsutrustning i samband med ett barns födelse. Bara det som är nödvändigt i samband med barnets födelse räknas som spädbarnsutrustning. Se vidare

information i Handbok Ekonomiskt bistånd samt bilagan om hemutrustning för aktuella summor. För särskilda grupper kan det vara aktuellt att söka extra hemutrustningslån hos CSN.

Tandvård

Ekonomiskt bistånd för akut tandvård beviljas vid svåra smärttillstånd eller tillstånd som medför betydande obehag. Det är tandläkaren som bedömer om åtgärderna är akuta.

Vid behov av ekonomiskt bistånd under minst sex månader kan även annan tandvård än akut beviljas om det är nödvändigt för att uppnå godtagbar tuggförmåga och/eller förhindra väsentligt försämrad tandstatus. Samt är en förutsättning för att fungera socialt och kunna arbeta. Vid behov av annat än akut tandvård ska den sökande lämna in ett kostnadsförslag för utredning innan bistånd beviljas. Kostnaden för tandläkarens undersökning i samband med kostnadsförslaget ska inkluderas i biståndet men inte kostnad för uteblivna besök. Finns det flera behandlingsalternativ ska det motiveras varför det ena är att föredra framför det andra.

Har personen varit självförsörjande och det förelegat ett normöverskott får en bedömning göras om det varit skäligt att påbörja tandvården tidigare. Vid bedömning tas hänsyn till hur den enskildes ekonomi ser ut inom överskådlig framtid. Om den sökande blir självförsörjande inom kort kan det vara aktuellt att enbart bevilja akut tandvårdsbehov.

Skälighetsbedömning på kostnad ska alltid göras och inkommer kostnadsförslag som överstiger referenspriserna ska kostnadsförslag från annan tandläkare inhämtas. Utgångspunkten är att kostnader enligt referensprislistan godtas och avvikelser skall styrkas. Konsekvensen för den enskildes levnadsnivå av att behandling dröjer på grund av långa väntetider ska beaktas.

(Beloppsgräns för beviljande, se: Delegationsordning för AME, 5.2.2.)

Tidigare normöverskott

Försörjningsstödet bör som regel beräknas utifrån de inkomster hushållet haft kalendermånaden innan utbetalningsmånaden. När t ex försörjningsstödet betalas ut för mars så bör alltså hänsyn tas till inkomster som hushållet fått i februari. Inkomster som hushållet fått tidigare bör vanligtvis inte påverka försörjningsstödet belopp, om inte inkomsterna varit mycket höga eller varit avsedda för en viss längre tidsperiod.

Huvudprincipen är att inkomster som överstiger hushållets norm den ena månaden överförs som inkomst till nästkommande månad. Tillämpning av denna princip förutsätter dock att den sökande känner till kommunens beräkningsgrunder. För sökande som aldrig eller inte under lång tid varit i kontakt med socialtjänsten kan man inte kräva att han eller hon i förväg ska planera och anpassa sin ekonomi efter gällande nivå på försörjningsstöd. En ansökan om ekonomiskt bistånd kan i denna situation inte kategoriskt avslås med hänvisning till ett normöverskott som uppkommit genom summering av sökandens inkomster flera månader bakåt. Om det tidigare överskottet varit stort ska dock en särskild prövning göras.

Det bör påpekas att en person som vid sista inkomstillfället vet att han inte har sin försörjning tryggad framåt har ett eget ansvar att efter förmåga planera för de nödvändigaste utgifterna. En person som t ex fått avgångsvederlag motsvarande sex månadslöner får anses ha ett eget ansvar att sörja för sin försörjning fram till nytt arbete eller till utbetalning av arbetslöshetsersättning.

Vid nyansökan som avser bistånd i annan form bör inkomstförhållanden tillbaka klarläggas för att kunna göra en helhetsbedömning av sökandens ekonomiska situation.

Det är med hänsyn till eventuella överskott viktigt att den sökande kontinuerligt, men särskilt i början av kontakten, får information om regler för beräkning av försörjningsstöd och vilka inkomster som räknas t ex retroaktiva utbetalningar, överskjutande skatt. Har den sökande varit medveten om hur socialtjänsten räknar i samband med prövning av försörjningsstöd kan ansökan avslås om han eller hon haft inkomst över eller i nivå med normen.

Uteätartillägg för dem som inte kan laga egen mat

Uteätartillägg utgår till de individer som inte har möjlighet att laga mat i sitt boende. I de boende där frukost ingår görs inga avdrag på matnormen. Tillägget är 18 % av prisbasbeloppet delat med 365 dagar.

Återkrav

Reglerna om återkrav finns i 9 kap. SoL och delas upp i

- återbetalningsskyldighet av felaktigt eller för högt ekonomiskt bi-stånd (1 §)
- andra fall när socialnämnden kan återkräva ekonomiskt bistånd (2 §).

I de fall där det inte handlar om förskottering från Försäkringskassan ska alltid ett delgivningskvitto skrivas under av den enskilde.

Bilaga 1. Hyresnivåer 2020

Aktuell 2020

Summan uppräknas årsvis utifrån hyreshöjningar som görs inom det kommunala bostadsbolaget.

Högsta godtagbara kostnaden inkluderat värme och vatten.

1 - 2 vuxna: 5 295 kr/mån

1 - 2 vuxna och 1 barn: 6 646 kr/mån

1 - 2 vuxna och 2 barn: 6 646 kr/mån

1 - 2 vuxna och 3 barn: 7892 kr/mån

Större barnfamiljer: 500 kr extra per barn.

Bilaga 2. Hemutrustningsnivåer 2020

Hemutrustning		Hemutrustning	
Tallrikar	100 kr	Barnsäng	1 500 kr
Skålar	100 kr	Täcke	200 kr
Bestick	50 kr	Kudde	50 kr
Glas	50 kr	Lakan, påslakan och örngott (2)	150 kr
Muggar	50 kr	SUMMA	1 900 kr
Körksredskap	300 kr		
Stekpannor	150 kr	Ungdomssäng/vuxensäng	1 700 kr
Kastruller	200 kr	Täcke	200 kr
Disktillbehör	50 kr	Kudde	50 kr
Köksbord och köksstolar	500 kr	Lakan, påslakan och örngott (2)	150 kr
Byrå	300 kr	SUMMA	2 100 kr
Damsugare	800 kr		
Mopp	110 kr	Skrivbord barn/Unga	400 kr
Handdukar	200 kr		
Säng inkl madrass	1 700 kr	Spädbarnsutrustning	
Täcke	200 kr	Spjålsäng inkl madrass	1 300 kr
Kudde	50 kr	Täcke	200 kr
Lakan, påslakan och örngott (2)	300 kr	Kudde	50 kr
Lampa	150 kr	Lakan, påslakan och örngott (2)	150 kr
Lampa	150 kr	Skötbädd med tillbehör	500 kr
Lampa	150 kr	Badbalja	80 kr
Lampa	150 kr	Bärsele	400 kr
Soffa	2 000 kr	Bilbarnstol	600 kr
Dator	1 000 kr	Barnvagn	1 500 kr
TV	700 kr	SUMMA	4 780 kr
SUMMA	9 510 kr		
Spjålsäng inkl madrass	1 300 kr		
Täcke	200 kr		
Kudde	50 kr		
Lakan, påslakan och örngott (2)	150 kr		
SUMMA	1 700 kr		